

זבחים טו ADDENDUM

משה שווערד

1. שיטה מקובצת אות ב'

3] אלמא לא אפשר לתקנה. לאו משום דקתני פסול קא דייק דא"כ בשמעתין דפליג (ר' ינאי ור' חייא אי הילכה) (בני ר' חייא ור' ינאי בהלכה) שלא ברגל חד אמר כשר וחד אמר פסול תפשוט דר' ינאי אמר פסול דבהקומץ וזוטא [דף י"ג ע"ג] אמר ר' ינאי זר שליטת לבינה [א"ה גירס' הספרים שלפנינו ליקים לבונה בזה עכ"ה] פסולה משום דהולכה שליו ברגל דהי ומדקאמר פסולה ש"מ אי אפשר לתקנה אלא ודאי דמפסולה ליכא למידק הא דפסולה משמע אם לא יחזיר הכשר ויתקן אלא דייק מהא דלמה איצטריך לומר הבא תולכר שלא ברגל פסולה הא אמרה דהא זימנא לעיל דלא שמיא הולכה אלא ודאי בא להוסיף שפסולה לגמרי דאי אפשר לתקנה הולכה שלא ברגל: ש"מ [איתמר הולכה שלא ברגל מחלוטת ר"ש ורבנן. הך] פלוגתא דהולכה שלא ברגל חלוטת מהא דלעיל בשתי ענינים דלעיל רצה לוטר כגון שהיה יכול לעשות ברגל כגון ששהסח רחוק מהמזבח ודרכה לעשות ברגל והך דהבא טיירי בדרכה שלא ברגל כגון בהושפה בעלמא ששוחם בצד המזבח ועוד דלעיל אמרי' לא שמיא הולכה ומיפסל וצריך לחזור ולעשותה אבל הכא כי אמרי' לא שמיא הולכה אינו לענין דמיפסל ושהיה צריך לחזור ולעשותה אלא לענין דלא מיפסל בה מחשבה סה"פ: ג] בהולכה רבתי. ששוחם רחוק

2. איזהו מקומן מסכת זבחים דף טו עמוד א

היה מזה ונקטעה ידו - החזו"א נסתפק אם הסיר בגדיו או נעשה בע"מ ה"נ או דוקא נקטעה ידו. וע"ע בזה נתיבות הקודש.

3. איזהו מקומן מסכת זבחים דף טו עמוד א

היה מזה ונקטעה ידו וכו' פסולה - צ"ע לדברי הנימוק"י בב"ק בסוגיא דאשו משום חיציו דמה שנעשה לאחר שיצא החזק מתחת ידו לא נחשב שהאדם עושהו, ומה"ט לא נחשב מלאכה בשבת מה שהנר דולק, א"כ למאי נפק"מ הכא שנעשה בעל מום אחר שכבר יצאה ההזאה מתחת ידו, ואולי י"ל דהנימוק"י יפרש דגזיה"כ הוא "והזה ונתן" שבעבודת קדשים גם פעולת כוחו נחשבת כפעולת הכהן ולא כשאר דוכתי - קה"י ב"ק סי' כא. ג.

4. רש"י מסכת זבחים דף טו עמוד א ד"ה אלא בהולכה

אלא בהולכה זותרתי כ"ע לא פליגי דפסולה - גרסינן וטעמא משום דא"א לבטל ומאן דגריס דלא פסלה טעמא משום דלאו כלום היא ואין שם הולכה עליה אלא כולה צורך זריקה היא והא לא הוה בדעתיה למחשב אזריקה אלא אהולכה ולא חשיב מידי ופסול דחטאת העוף כדאוקי מדפריש ועד דמטא למזבח ומשום מחשבת הזאה ולא משום מחשבת הולכה.

=====

5. שערים מצויינים בהלכה

זר וכו'. מדקדק בטהרת הקדש, נוכח הקשה בשעה"מ עבודת יוה"כ פ"א ה"ב ד"ה ודע שהתוס', אמאי לא תני אשה במשנה, שהרי היא מחללת עבודה כמש"כ התוס' (קידושין לו. ד"ה הקבלות), אלא משום דהיא בכלל זר אף אם היא כהנת, וכן משמע מלשון הרמב"ם (ביא"מ פ"ט ה"א) כל שאינו מזרע אהרן הזכרים וכו'.

6. שערים מצויינים בהלכה

זר מנלן. הקשה בתוס' הגרע"א (אות יג) לרבא דס"ל (תמורה ד.) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, למה לי קרא שהעבודה פסול בזר וטמא ובאונן, ותירץ שמצינו בחלל שאף שמוזהר שלא לעבוד, מ"מ אם עבד בשוגג עבודתו כשירה, כדאמר' בקידושין (סו.), וילפינן לה מקרא, הרי דגילה קרא שלענין עבודה אמרינן אי עביד מהני [ועי'ש עור תירוצן]. ועי' בהגהות מהרש"ם. [ובקול סופר תירץ, דכלל זה הוא רק כשהפעולה היא עבירה, אבל בהנך זר ואונן וטמא, שהוא חסרון שלימות כהונה וחסרון טהרה וחסרון דעת צלולה שלבו באנינות, אז אי עביד מהני]. ועי' בטהרת הקודש ובשעה"מ (ק"פ פ"א ד"ה וראיתי) דכלל זה לא נאמר לענין קדשים, משום דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, א"כ אפי' רבא מודה דלא אמרינן אי עביד לא מהני, ובשעה"מ הוכיח כן עפ"י דברי התוס' במס' פסחים (סג. ד"ה השוחט) בשם הריב"א. וכ"כ בהגהות בית שאול. [ועי' בשו"ת שו"מ מהר"ק ח"ב סי' מב]. וע"ע בשו"ת נוב"י (מהר"ת אר"ח סי' קלו). אך בשו"ת בית הלוי

(סי' ל-ב) השיג על זה מכח דברי התוס' בתמורה (ד: ד"ה רבא) בשם הירושלמי. וכן במלא הרועים (ח"כ מער' כל מילתא אות יא) כתב שהתוס' לא ס"ל כסברת השעה"מ. [ועי' בשד"ח מער' כ כלל סה באריכות]. ועי' במקדש דוד (סי' טו) שחקר בהני דפסולים ומחלי עבודה, אי הטעם משום דחשיב כאילו לא נעשית העבודה כלל, והפסול הוא רק משום חסרון עבודה, או דעבודת הפסולים פוסלת הקרבן, ונפק"מ בעבודה שאפשר לתקונה כגון שמלח זר דאמרינן (מנחות כ.) דפסול, ואי הטעם משום דלא הוי עבודה, יכול הכהן לחזור ולמלוח, ולטעם דפוסלת גוף הקרבן, אי אפשר לתקונה. ועי' בתוס' הגרע"א הנ"ל. וע"ע בקהלות יעקב כאן (סי' יג).

7. רבי עקיבא איגר מסכת זבחים דף טו עמוד ב

שם וינזרו מקדשי בני ישראל כו'. יש לעי' דלרבא דאמר בתמורה כ"מ דאמר רחמנא ל"ת א"ע לא מהני למ"ל קראי למפסל העבודה בזר וטמא ששימש ובאונן וכדומה הא כיון דמוזהרים שלא לעבוד ממילא א"ע ל"מ והקרבנם פסולה. ואפשר לומר שנ"מ לענין הולכה בזר דמבואר בס"פ דלעיל דהולכה בזר פסול אף לר"ש ולא מהני התיקון לחזור ולהוליך עי"ש. אבל שאם נתקבל הדם למזבח בלא הילוך כגון הילוך ברגל יש תקנה לחזור ולהוליך ואם מצד א"ע ל"מ הוי רק כאילו לא עשה יהיה תקנה שיחזור כהן ויוליך אבל באמור מצד שבעצמותו מחלל העבודה אין תקנה בהולכת כהן. ואף בדמתניתין דהכא שקבלו ועלה דייקי' מנ"ל. באמת שקבל היינו מקבלה ואילך והולכ' בכלל (וע' בתורע"ק אות י') גם י"ל כיון דמצינו בחלל אף דמוזהר אם עבד בשוגג עבודתו כשרה כדאיתא בקדושין דף ס"ו ע"ב וילפי' לה מקרא, הרי גילה קרא דבאזהרה דעבודה א"ע מהני.

ובאמת יש לעיין בסוגיא דתנא דבר"י דיליף זר בק"ו מבע"מ שאוכל כו' ואמאי לא נימא חלל יוכיח שאינו אוכל ומוזהר ואפ"ה אינו מחלל. ובתו' תענית דף י"ז ע"ב ד"ה דבר וכו' כתבו על ערל דליכא למילף בק"ו מבע"מ דחלל יוכיח עי"ש ותמוה לי דא"כ גם על הלימוד זר בק"ו נימא חלל יוכיח וצע"ג.

8. שערים מצויינים בהלכה

זר מנלן. כתב בתשו' נוב"י (מהר"ק אר"ח סי' ו) שעבודה שבקרבות שמפורש בהו "בני אהרן הכהנים", אפ"ה אין פסולים בזר אי לאו דיש קרא למעטינהו בהדיא, והטעם שצריך לימוד לזה, הרי כתיב בפירוש "והקריבו בני אהרן", מקבלה ואילך מצות כהונה, אלא ודאי דאכתי אמרינן מצוה בכהנים ואם עשה ישראל כשר כו' ועי"ש מש"כ על דברי התוס' בסמוך (טז. ד"ה היכי מוזהר). ועי' בשפ"א להלן (שם ד"ה אלא מוזהר).

א. דף על הדף מסכת זבחים דף טו עמוד א
בגמ': היכא אשכחן מחשבה דפסלה בהזאת חטאת העוף.

בתבואות שור (סימן ד ס"ק ה) כתב בפשיטות דמי שחושב מחשבת פסול בתוך כדי דיבור לאחר השחיטה, הו"א ליה שחיטה פסולה. ולפי זה הקשה דמצינו מחשבה דפסלה בהזאת חטאת העוף, כגון שחישב מחשבת פסול בתוך כדי דיבור.

והגאון ר' יוסף ענגל זצ"ל תירץ בגליון הש"ס (ברכות נד ב) על פי שיצא לחדש דדינא דתוך כדי דיבור כדיבור דמי, הוא רק בחולין, אבל בבית המקדש תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי. וחיליה ידיה מהגמ' בנדרים (פז א) דבעבודה זרה תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי, וכיון דנודע דכל מילי דעבודה זרה כעין פנים דיינינן להו, כי עבודה זרה היא ה"ז לעומת זה"ל של מילי דמקדש ומילי דפנים, ועל כן בעינן בעבודה זרה כעין פנים, וממילא חזינן דגם במילי דמקדש תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי. ומחשבת פסול שחישב לאחר השחיטה אף על פי דהיתה בתוך כדי דיבור, לאו כדיבור דמי ולא פסלא.

ולפי זה ביאר שם הגר"י ענגל דזה הוי הטעם דבבית המקדש היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואין אומרים אמן במקדש (ברכות סג א). דהשיטה מקובצת בברכות (נד ב) פירש דעניית אמן חשיב כברכה, כיון דהוי תוך כדי דיבור לברכה. ולפי דבריו אתיא דעניית אמן לא מהני במקדש, דהא תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי, וצריך העונה, לברך ברכה בפני עצמו, ולכן צריכים המקדש לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

[ויש להעיר מקרא דסוטה ואמרה האשה אמן אמן, דהויא בבית המקדש, ויש לחלק].